

Europa-Kommissionen
Generaldirektoratet for Sundhed og Forbrugerbeskyttelse
Kontor C4 – Sundhedsdeterminanter
L-2920 Luxembourg

SANCO-C4-NUTRITIONGREENPAPER@cec.eu.int

Den 15. marts 2006

Høringsvar til Kommissionens Grøn bog "Fremme af sunde kostvaner og fysisk aktivitet – En europæisk dimension i forebyggelsen af overvægt, fedme og kroniske sygdomme" (KOM (2005) 637)

Kommissionen har i grønbogen "Fremme af sunde kostvaner og fysisk aktivitet – En europæisk dimension i forebyggelsen af overvægt, fedme og kroniske sygdomme" bedt interesserede organisationer bidrage med høringssvar på i alt 33 spørgsmål.

Spørgsmålene er centreret om den nuværende og formodentligt eskalerende fedmeepidemi, vi ser i den vestlige kultur, og eventuelle handlemuligheder i forhold til at modvirke den uheldige udvikling. Magistratsafdelingen for Børn og Unge i Århus Kommune har - på baggrund af erfaringer ud fra flere projekter og tiltag gennem de sidste 5-7 år med vægt på kost og fysisk aktivitet blandt børn og unge - bemærkninger til spørgsmålene 14-17 (vedlagt).

Århus Kommune arbejder ud fra, at sunde børn også bliver sunde voksne og at sund kost og god motion i barndommen er vigtig for barnets udvikling og trivsel. Der er stadig fokus på sund og ernæringsrigtig kost på kommunens skoler, både i skolekantine, i forbindelse med forældreinformation og i undervisningen generelt. På bevægelsesområdet er vi godt med, men der er behov for en øget opmærksomhed på området specielt i og omkring arbejdet med forankring og implementering af de tiltag og de erfaringer der i disse år er gjort og pt. gøres

Med venlig hilsen

Louise Gade

Århus Kommune
Børn og Unge

Rådmandssekretariat
Rådhuset
Rådhuspladsen 2
8000 Århus C

Sagsnummer:

Telefon:
8940 2350

Høringssvar til Kommissionens Grønbog "Fremme af sunde kostvaner og fysisk aktivitet – En europæisk dimension i forebyggelsen af overvægt, fedme og kroniske sygdomme" (KOM (2005) 637)

Kommissionen stiller i alt 33 spørgsmål, hvoraf Magistratsafdelingen for Børn og Unge i Århus Kommune ud fra de senest års erfaringer har bemærkningerne til følgende:

14. Hvilke gode eksempler på forbedring af skolemadens næringsværdi findes der, og hvordan kan forældrene blive oplyst om, hvordan næringsværdien af måltiderne derhjemme forbedres?
15. Hvad er god praksis, når det drejer sig om regelmæssig fysisk aktivitet på skolerne?
16. Hvad er god praksis, når det drejer sig om at skabe sunde kostvalg på skolerne, navnlig vedrørende overdrevet indtag af energirige snacks og læskedrikke sødet med sukker?
17. Hvordan kan medierne, sundhedsvæsenet, civilsamfundet og de relevante erhvervsgrøene understøtte skolernes indsats for sundhedsundervisning? Hvilken rolle kan partnerskaber mellem offentlige og private spille i den forbindelse?

Ad. 14. Gode eksempler på forbedring af skolemadens næringsværdi i Århus Kommune og på hvordan forældrene bliver oplyst om hvordan næringsværdien af måltiderne derhjemme forbedres.

Århus Kommune har siden 1996 haft skolefrokostordning på alle kommunens 51 folkeskoler. Skolefrokostordningen sikrer, at alle skolebørn har mulighed for at få det samme ernæringsrigtige frokosttilbud med henblik på fremme af sundhed.

Det vigtigste princip for skolefrokostordningen er, at al' mad skal være af høj kvalitet, herunder høj ernæringsmæssig kvalitet. Samtlige retter er vurderet, forbedret og udviklet ud fra at maden skal følge de officielle danske kostråd. Det betyder, at der er sparet på fedt og sukker i maden, og at den indeholder mange sunde kulhydrater fra brød, grøntsager og frugt.

For at tilgodese de ernæringsmæssige krav til maden, bliver alle retter kostberegnet og ernæringsvurderet af en tværfaglig kostvurderings-

gruppe, som er ansvarlig for kvalitetssikring af maden. Retterne er inspireret af børn og unges fastfood-kultur og alle kantiner har en fælles kogebog med de næringsberegnedes opskrifter.

Århus Kommunes skolekantiner sætter dermed fokus på:

- At maden skal være frisk og af høj kvalitet
- At mætte børn lærer mere
- At gode og sunde kostvaner er vigtigt for børnene

Det er vigtigt at forældrene ved, at skolefrokostordningen er et tilbud til eleverne om sund mad hver dag, til en overkommelig pris. Ud over at markedsføre skolefrokostordningen via foldere og pjecer til forældrene, tilbydes forældrene også muligheden for at benytte: "Din skolebutik".

"Din skolebutik" er en internetbutik, hvor forældrene kan bestille frugt, mælk og kildevand til deres børn, som efterfølgende kan afhente det bestilte i skolekantin. "Din skolebutik" ønskes udvidet, så der også bliver mulighed for at bestille sund mad til børnene, og hvor forældrene kan se madens næringsværdi i internetbutikken.

Århus Kommune har ansat tre kostkonsulenter, der deltager i forældrearrangementer og holder foredrag for forældrene på skolerne, når der er brug for fokus på ernæring. Kommunen indleder i efteråret forsøg med besøg i hjemmet v/klinisk diætist, hos forældre med overvægtige børn. Her sættes der fokus på det sunde måltid i hjemmet.

Århus Kommunes Sundhedspleje er også en del af tilbudet om oplysning af forældrene. Sundhedsplejerskerne vejer og måler eleverne i forbindelse med indskoling, og forældrene er, i denne forbindelse, inviteret med til mødet med sundhedsplejersken.

Århus Kommunes Tandpleje er også aktiv aktør i forhold til ernæringsoplysning og ernæringsvejledning, og har bl.a. udviklet et edb-program til børn om sund kost, som kan lånes af skolernes lærere til brug i undervisningen. Tandplejen vejleder desuden om sund mad og drikke og underviser børnene om sukkerindholdet i slik og læskedrikke - dels i forhold til tænder, men også i forhold til, at disse ting giver et stort tomt energiindtag.

Endelig er kost og ernæring stor del af faget hjemkundskab, hvor børnene lærer, at lave sund og ernæringsrigtig mad.

Ad. 15. God praksis i forhold til regelmæssig fysisk aktivitet på skolerne

I Århus Kommune er daginstitutioner, skoler og fritidsklubber nu samlet i én magistratsafdeling, hvilket giver mulighed for en koordineret indsats i forhold til krop og bevægelse fra 0-18 år.

På daginstitutionsområdet har en af de større indsatser været initiativet til etablering af idrætsbørnehaver i kommunen. Målet er blandt andet "at bibeholde og udvikle bevægelsesglæden og få idrætskulturen ind som en naturlig og sund del af børnenes liv". Det er op til den enkelte daginstitution, om de vil være idrætsbørnehaver, og i de øvrige daginstitutioner bestemmer man selv, hvordan man vil få fysisk aktivitet ind i dagligdagen.

I undervisningsdelen på skoleområdet er man, til dels, fastholdt af et noget strammere cirkulære under "Bekendtgørelse af lov om folkeskolen". Her er der i "Fælles mål" detaljeret beskrevet trinmål for idrætsundervisningen på de enkelte klassetrin. Dette giver kun i begrænset omfang mulighed for at lave yderligere tiltag med fysisk aktivitet på skoleområdet. Et gennemgående træk i trinmålene er dog at:

- "Eleverne skal kende til lokalområdets muligheder for fysisk bevægelse, leg og aktivitet". Hvilket forpligter idrætslæreren til i en hvis grad at vende blikket ud mod mulige samarbejdspartnere i lokalområdet i sin gennemførelse af undervisningen. Her tænkes specielt på lokale idrætsforeninger m.fl.
- Der i høj grad er mulighed for tværfaglighed, og dermed fysisk aktivitet ud over de i timefordelingsplanen angivne timer til idrætsundervisning.

Timefordelingsplan		Klassetrin:									Vejledende timetal		
Årsnumertimalketimer		Bh.kl.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	1.-3.kl.	4.-9.kl.
Humanistiske fag	Minimumstimetal				1000			955			1320		
	Dansk		300	270	240	180	180	180	180	180	180		1800
	Engelsk				60	60	90	90	90	90	90		570
	Tysk/fransk								90	120	120		330
	Historie				30	30	30	60	60	60	30		300
	Kristendomsk.		60	30	30	30	30	60		30	30		300
	Samfundsfag									60	60		120
Naturfag	Minimumstimetal				560			515			790		
	Matematik		150	150	150	120	120	120	120	120	120		1170
	Natur/teknik		30	30	60	60	60	60					300
	Geografi								30	60	30 (*)		120
	Biologi								60	60	30		150
	Fysik/kemi								60	60	60		210
Praktiske/musiske fag	Minimumstimetal				430			690			325		
	Idræt		30	60	60	90	90	90	60	60	60		600
	Musik		30	60	60	60	30	30					270
	Billedkunst		30	60	60	60	30						240
	Håndarbejde												360
	Sleid					60	120	120					
	Hjemkundskab												
Valgfag										60	60		120
Klassens tid	Minimumstimetal				70			70			85		
Klassens tid			30	22,5	22,5	22,5	22,5	30	30	30	30		240
Samlet minimumstimetal					2060			2230			2520		6810
Basistimer pr. år			600	600	660	660	660	660	660	660	660		
Børnehaveklasse - minimumstimetal		600											
10. klasse - minimumstimetal		840											
Minimumstimetal dansk (1.-3. kl.)													810
Minimumstimetal matematik (1.-3. kl.)													450
Vejledende timetal i alt													7320

I fritidsdelen på skoleområdet ser det imidlertid helt anderledes ud. Århus Kommune har gennem flere projekter høstet mange erfaringer med idræt i SFO-regi. Her tænkes specifikt på projekterne:

- Børn lærer gennem kroppen
- Idræt og SFO
- Det pt. igangværende projekt "Sammen bevæger vi os"

Projekterne bygger alle på partnerskaber mellem det kommunale og den frivillige idræt i form af lokale idrætsforeninger.

Projekt "Sammen bevæger vi os", er en udløber af projekt "Idræt og SFO", hvor man i stedet for en central placering af idrætsaktiviteterne i kommunen, fokuserer på de lokale muligheder for partnerskaber.

Målgruppen er netop de børn, som pædagogerne vurderer at have et ekstraordinært behov for fysisk aktivitet.

Udvalgte børn kommer på besøg i lokale idrætsforeninger, hvor foreningens egne instruktører tager imod og instruerer i de specifikke idrætsgrene, men med 100 % udgangspunkt i en legende tilgang til idrætten og på børnenes præmisser.

Børnene ser hvor aktiviteterne i lokalområdet er. De møder instruktørerne, oplever foreningens og idrættens egenkultur og gennem hele forløbet, har de kammerater og en pædagog fra deres egen institution ved deres side.

Sideløbende efteruddannes 20 pædagoger fra deltagende SFO-ordninger i krop og bevægelse på bachelorniveau på Peter Sabroe Seminariet.

Projektet indeholder dertil en forskningsdel, som er opdelt i en psyko-social og en fysiologisk undersøgelse.

I den fysiologiske del måles blandt andet børnenes BMI (Body Mass Index)¹. Der foreligger nu internationale værdier for BMI helt ned til førskolealderen, og det vil være meget nærliggende, at eksempelvis

¹ BMI kan ikke bruges til at diagnosticere på den enkelte, men kan være med til at beskrive en specifik gruppes sundhedstilstand, samt give den enkelte et vejledende øjebliksbillede af egen sundhedstilstand

idrætslærere på alle klassetrin på de Århusianske skoler målte alle elevers BMI en til to gange om året. Målingerne vil ikke tage mere end en time pr. klasse, og resultaterne vil kunne bruges i en evt. forældrekonsultation, hvor idrætslæreren i samarbejde med klassens øvrige lærerteam i specifikke tilfælde, måske kan se en sammenhæng mellem elevens almene trivsel, og det faglige niveau.

De indsamlede data vil også være et unikt værktøj for en målrettet indsats på specifikke grupper elever i bestemte geografiske områder, og måske på specifikke alderstrin i Århus

Hvis idrætslæreren bliver pålagt denne opgave, vil idrætslæreren med "loven i hånden" have hjemmel til at blande sig på et område, der normalt er særdeles tabubelagt og ofte opfattes som indblanding i familiens privatliv.

Ikke desto mindre er der et behov for at kunne være i en åben dialog i "øjnehøjde" med forældrene om problemerne.

Projekt "Sammen bevæger vi os" er ikke evalueret færdigt, men evalueringen fra det centralt placerede "Idræt og SFO" gav følgende resultater:

- 35 – 40 % fra målgruppen har påbegyndt en idrætsgren på grund af projektet.
- Tilfredshedsprocent blandt forældre på 93 %
- Forældre vurderer barnet fysiske udbytte til 83 %
- Forældre vurderer barnets psykiske udbytte til 81 %
- Forældre vurderer barnets sociale udbytte til 79 %
- Forældrene vurderer projektets betydning til 91 %
- Børnene giver en "morskabsgrad" på 87 %
- Børnene vurderer deres idrætslige forbedring til 85 %
- Pædagogerne har en tilfredshedsprocent på 94 %
- Pædagogerne vurderer projektets betydning til 90 %
- Pædagogerne vurderer at målgruppen er nået med 80 %
- Pædagogerne vurderer det fysiske, sociale og psykiske udbytte til 80 %

Ad. 16. God praksis, når det drejer sig om at skabe sunde kostvalg på skolerne, navnlig vedrørende overdrevet indtag af energirige snacks og læskedrikke sødet med sukker

Børnenes forældre kan regne med, at børnene får et lødigt måltid for de penge, de har med i skole til mad. Is og slik indgår således ikke i skolekantinernes sortiment. I de tilfælde hvor sukker indgår som en del af frokostretten i kantinen – f.eks. i risengrød med sukker og kanel eller i koldskål – er suktermængden skåret ned til det mindst mulige.

Kantinerne har en lille gruppe varer der går under betegnelsen: "Lidt ekstra". Den består af grissini, riskiks, tørret frugt, frugtjuice, knækbrød og lignende. Medarbejderne i kantinerne gør meget ud af at vejlede især de små elever, så deres indkøb ikke udelukkende kommer fra denne gruppe af varer.

Der er ikke opstillet hverken slik- eller sodavandsautomater på skolerne i Århus Kommune og der er ikke tilbud om læskedrikke i "Din skolebutik", men derimod et tilbud om vand eller mælk til børnene.

Ad. 17. Hvordan kan medierne, sundhedsvæsenet, civilsamfundet og de relevante erhvervsgrøner understøtte skolernes indsats for sundhedsundervisning? Hvilken rolle kan partnerskaber mellem offentlige og private spille i den forbindelse?

Århus Kommune har indgået indkøbsaftaler med private firmaer, hvorved det sikres, at de råvarer der leveres til skolekantinerne er i overensstemmelse med kommunens krav i forhold til en kost med mindre fedt og sukker.

Kommunen benytter sig af de nationale retningslinier i forbindelse med information og undervisning af eleverne, f.eks. Fødevarestyrelsens hjemmeside: altomkost.dk

Sundhedsstyrelsens kampagner om kost og motion samt materialer hertil bakkes op af kommunen, og distribueres videre til alle daginstitutioner, skoler og fritidsklubber.

Eksempelvis undervisningstilbudet "Krop skal der til" fra februar 2003, som er rettet mod 3. og 4. klassetrin om mad og bevægelse.

Resultater af nye undersøgelser på krop-, kost- og bevægelsesområdet analyseres og distribueres ud til relevante parter gennem Børn og Unges netværk.

This paper represents the views of its author on the subject. These views have not been adopted or in any way approved by the Commission and should not be relied upon as a statement of the Commission's or Health & Consumer Protection DG's views. The European Commission does not guarantee the accuracy of the data included in this paper, nor does it accept responsibility for any use made thereof.